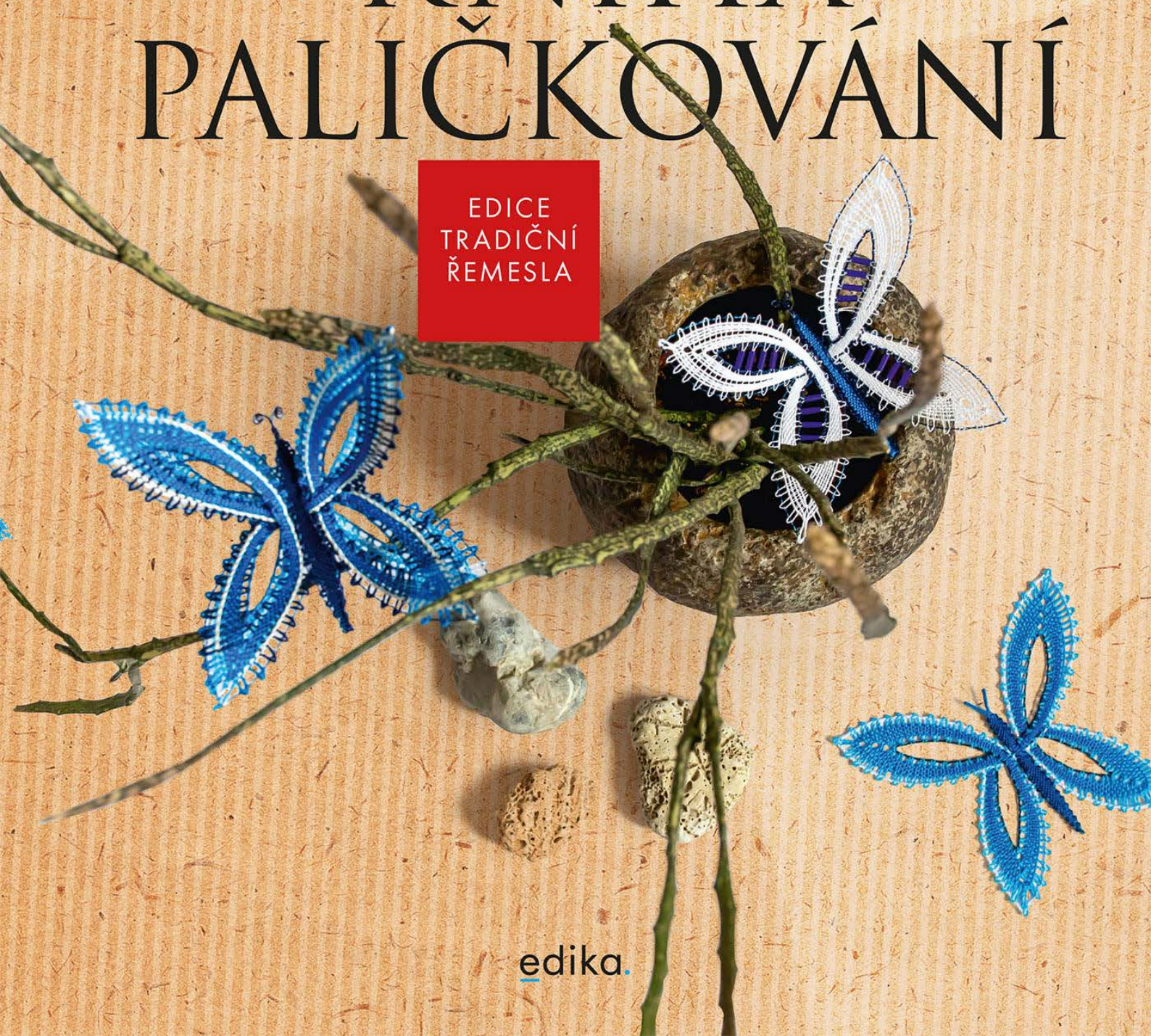

LENKA MALÁTOVÁ

VELKÁ KNIHA PALIČKOVÁNÍ

EDICE
TRADIČNÍ
ŘEMESLA

edika.

Velká kniha paličkování

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.edika.cz
www.albatrosmedia.cz

edika.

Lenka Malátová

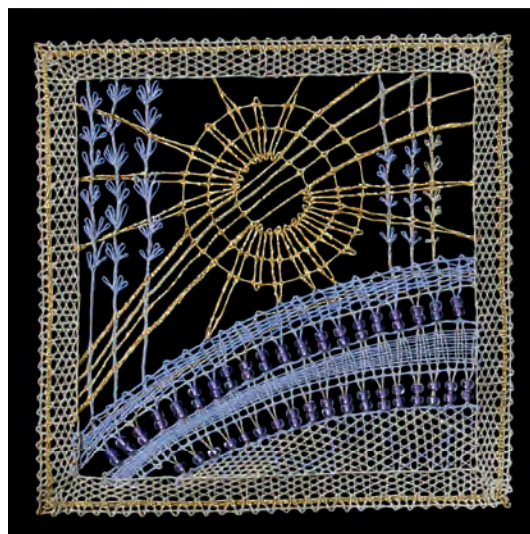
Velká kniha paličkování – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Lenka Malátová

Velká kniha paličkování

edika.

Lenka Malátová

Velká kniha paličkování

edika.

Obsah

Úvod	6
Historie paličkované krajky	9
Krajkářství pod Orlickými horami	14
Historie českého krajkářského školství	20
Pomůcky na paličkování	26
Přípravné práce	34
Základní krajkářské techniky	47
Základní vazby a kraje	57
Začínání, ukončování a fixace krajky	97
Začínáme paličkovat	120
Cvičné práce	178
Výrobky a jejich popis	196
Krajky pro inspiraci	278
Vzorníky a podvinky	304
O autorce	316

Úvod

Milé krajkářky, milí krajkáři a všichni čtenáři, otevíráte v pořadí šestý díl z knižní řady o paličkování, zřejmě již poslední. Když jsem před osmnácti lety poprvé usedala k počítači, abych začala psát svou první knihu, nenapadlo mě, že stejná situace se mi bude v životě opakovat šestkrát. Sedět nad bílou stránkou s nadpisem Úvod a můžu začít...

Tato kniha bude jakousi rekapitulací toho, co jsem již napsala a vydala, bude souhrnem prvních tří dílů. Provedu vás historií paličkování, radami pro začátečníky, prvními prohozeními paličkami, ukázkami základních technik až po složité půdice a vazby. Najdete zde ale i něco nového: souhrn technik a postupů ve fotografiích a kresbách – krajkářský slovníček. Poslouží při práci k rychlému nahlédnutí, oživení a ujištění ve správném postupu. Vede mě k tomu zkušenost z výuky. Když už si nevím rady, jak názorně vysvětlit daný problém, беру si do ruky tužku a udělám na okraj vzorníku malůvku, jak se nitě proplétají. Většinou to je vítané, a hlavně pochopné. Představím vám zde i nový soubor cvičných prací, kde si vyzkoušíte různé techniky. Na své si tu přijde začátečník i zkušená krajkářka. Použiji podvinky z dřívějších let, které jsem nikdy neuveřejnila, nebo ty, které už znáte, a také nové, které jsou vytvořeny speciálně pro tuto velkou knihu.

Zajímavou inspirací mi byla i učebnice paličkování „Klöppeln“ z roku 1923 vydaná v Berlíně, o rok později v Praze jako Rokytova sbírka ručních prací, svazek IX. „Paličkování“. Studium této knihy ukazuje, jak velkým a zajímavým vývojem prošla během sta let technika ručně paličkové krajky. Způsob práce zůstává stejný, jen technické pojmy se zjednodušily, například překládání – točit, křížování – křížit. Některé pojmy se vytratily z našeho slovníku téměř úplně, „sítko“ je náš polohod, „ouško“ byl výraz pro pikotku.

Ocituji vám část úvodu, jejíž myšlenka je současná a nadčasová.

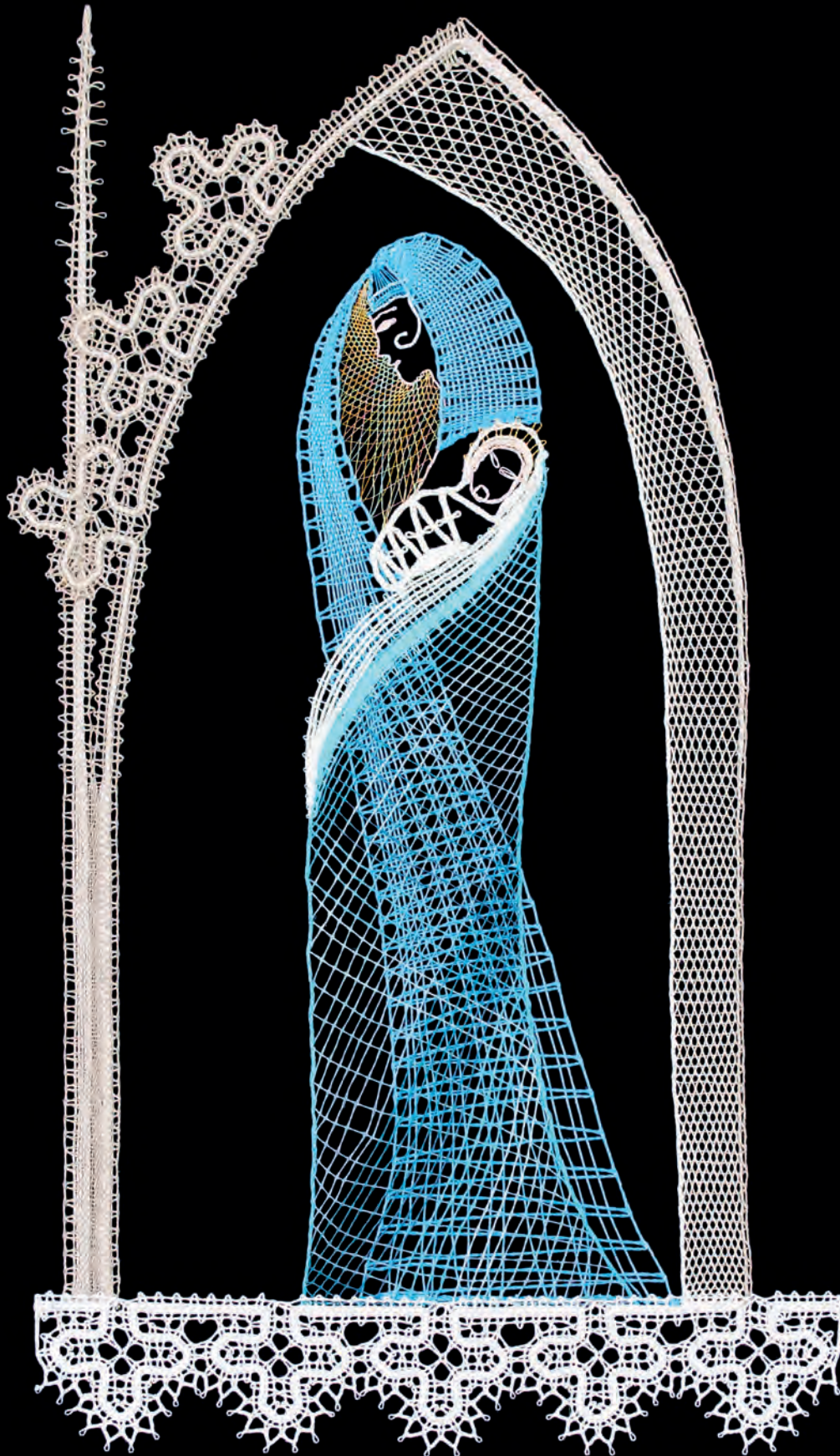
„Stroje – divy techniky – umožnily nám, že můžeme také mechanickou cestou zhotovovati jemné, bohaté krajky, ale přec nikdy nevstihne mrtvý stroj subtilnost pravé ruční krajky. Ruka, která sama pracuje, to vlastně je, která dodá krajce její duši. A proto se také nebudeme my zajímati o krajky strojové, nýbrž o krajky pouze ručně paličkové. Nechceme také zde

v této knižce vyprávěti historii paličkové krajky, chceme dokázati, že paličkování není jen výhradou dam, v této práci zběhlých, ne, každý to snadno dokáže, musí se jen trochu k této práci vychovati a míti dobrou vůli. Studium pravé krajky je neobyčejně zajímavé, ale ne lehké. Skutečné znalkyně krajek musí ovládati alespoň teorii jednotlivých prací, aby mohly určit druh krajky. Je to skutečně dosti těžké, protože krajka jednoho druhu má často několik jmen, a sice dle místa, ve kterém vznikla, a dle doby, ze které pochází. Tvrdíme však, že každá vzdělaná dáma měla by rozeznati krajku pravou od nepravé a krajku šitou od paličkové. Konečně je každá ručně pracovaná krajka krajkou pravou, ať je to práce háčkováná, pletená, nebo člunková, ale všeobecně rozumí se pod slovem ‚pravá krajka‘ budto práce paličkováná, nebo provedená šicí jehlou.“ Nejsou to nádherná slova? Ještě bych dodala, že v dnešní pře-technizované době potřebujeme k životu hledat a objevovat smysl a duši ve věcech i v práci.

Největší posun v ručně paličkové krajce vidím od roku 1989. Je to dáno politickými změnami, kdy se nám otevřely dveře do Evropy a Evropě k nám a nahlédli jsme do kuchyní jiných národů. Což bylo oboustranné. Naše obohacení spočívá v nacházení jiných technických možností a jejich ve využití naší práce, jež nám je vlastní. Pro nás nemá smysl vytvářet stejné krajky, které dělají například v Itálii, ale nechat se inspirovat technikou a umět ji použít pro vlastní tvorbu.

Za velké štěstí považuji období první republiky, kdy jsme s velkým nadšením a nasazením hledali svoji národní identitu a vytvořili si svůj styl. Období budování socialismu nás sice svým pečlivým „dohledem“ izolovalo od ostatního světa, ale my jsme díky tomu nepodlehli často laciné kráse z importu a mohli jsme pokračovat v naší bohaté krajkářské tradici. Proto já dnes mohu stavět na kvalitních základech, dát vám „Velkou knihu paličkování“ a doufat, že za sto let tady bude někdo jiný a předá štafetu tohoto krásného řemesla našim potomkům, aby ho uchovali a obohacovali pro časy budoucí.

„Madona“, Lenka Malátová, 2018

Historie paličkové krajky

Jak, kdy a kde se začalo paličkovat, dnes už nikdo neví. Tajemství začátků této techniky je zahaleno do závoje mlh, domněnek a různých názorů. Textilie, oproti jiným užitkovým předmětům, které se nám z minulosti zachovaly, podléhají lehce zkáze a hmatatelné důkazy nemáme. O vzniku kraje koluje mnoho legend, pohádek a pověstí. Jedna tvrdí, že si námořník krátí dlouhou chvíli na moři a splétá krásné sítě podobné krajkám, druhá vidí v krajkách napodobeninu pavoučího díla. Ať to bylo, jak to bylo, jedno je jisté. Člověk je od nepaměti parádivý, hlavně my ženy toužíme po něčem novém, neobvyklém a krásném, po tom, co má ta druhá.

Představme si někdy někde nějakou ženu, která se chystá jednoho dne na setkání se svými kamarádkami a nemá zrovna nic nového na sebe. To známe ostatně i dnes. Přehodí přes sebe plátno a přemýšlí, co s tím udělá, aby byla ta nejkrásnější, nejnápadnější a nejobdivovanější, a tu je ten správný nápad: svázat neobvyklým způsobem konečky třepících se nití. A první krajka je na světě. Tento objev se už může šířit rychlostí blesku. A kde máme ty naše paličky? Možná to bylo něco podobného. Když už člověk znal způsob ukončování textilií svazováním (macramé – drhání) a různým prohazováním, byl už krůček k tomu, aby si práci ulehčil a na nitky přivázal kamínky nebo klacíky. A jsou tu první paličky i možný konec domněnkám a představám, jak to tehdy bylo.

Nejnovější poznatky posouvají **vznik krajkářství do 4. století n. l. (doby byzantské)**. Během archeologických výzkumů v letech 1980–1990 bylo na Kypru objeveno 200 kusů kostěných paliček a tento nález byl jednoznačně nazván souborem na výrobu kraje. Vznik krajkářství jako řemesla má své kořeny mnohem později a do Itálie, kolébky krajkářství, jak se již dlouho traduje, se toto řemeslo dostává díky politickým a ekonomickým změnám té doby. Skutečnost zůstává taková, že první krajky, se kterými se setkáváme, jsou namalovány **na obrazech renesančních mistrů v Itálii na konci 15. století**. Benátský mistr Vittore Carpaccio zobrazuje krajky na dámských šatech. V té době umělci kreslí návrhy pro řemeslníky, tkalce, zlatníky i krajkáře a určují módu své doby (nejznámější **vzorník, tzv. modelbuch**).

Z Itálie se technika kraje (převážně šitých) rychle šíří pomocí kupců do celé západní Evropy. **Čechy** nezůstávají pozadu, technika kraje se u nás rychle zabydlí v západních oblastech a první zmínky jsou z poloviny 16. století, jak o tom svědčí

edikty zemského sněmu. Ty zakazují sedlákům nosit krajky, které jsou pouze výsadou šlechty a církevních hodnostářů.

Nejstarší krajkářskou oblastí u nás je **region Krušných hor**, kde bylo krajkářství zavedeno **v roce 1561**. Rozvoj tohoto řemesla je spojen se jménem **Barbory Uthmannové** (1514–1575, psáno i Uttmanová), žijící v saském městečku Annaberg. Na svou dobu to byla žena velice vzdělaná a emancipovaná, dobře se orientovala v hospodářských i politických poměrech porenasanní doby. Její otec, bohatý měšťan vlastníci doly, dal Barboře dobré vzdělání a zasvětil ji do ekonomiky. Po tragické smrti manžela v roce 1558 zůstává Barbora s dvanácti dětmi sama, přebírá manžellovy podniky a věnuje se krajkářství. Mnohdy je Barbora Uthmannová nazývána zakladatelkou paličkování, což je omyl. Ona byla žena, která začala v tomto oboru cíleně a významně podnikat. Z praktických důvodů zavedla paličky s pláštíkem a stojánky pod herdle. Vyučila a zaměstnala spoustu krajkářek, a právě když bylo hornictví v úpadku, umožnila mnohým rodinám nový způsob obživy.

V 16. století paličkovalo v Krušných horách na 10 000 osob. Středisky krajkářství se zákonitě stala hornická města, jako byl **Annaberg, Wiesenthal, u nás Jáchymov, Vejprty, Kovářská, až po Horu Svatého Šebestiána**.

Dalšími důležitými středisky našeho krajkářství byly oblasti **Šumavy a Českého lesa**. Krajkářství se zde udržovalo hlavně v německých osadách (**písemné listiny císaře Rudolfa II. z roku 1587**, v nichž povoluje živnost v obci Hostouň).

Třetí, pro nás nejvýznamnější a historicky nejdůležitější oblasti jsou **Orlické hory** a jejich podhůří se střediskem krajkářství **Vamberkem**.

Téměř 300 let bylo krajkářství hlavní obživou obyvatelstva v horských a podhorských oblastech naší vlasti. Úpadek krajkářství je přisuzován **vynálezu paličkovacího stroje v Anglii** (počátek 19. století). Na konci 19. století se i u nás rozšiřuje levnější strojová výroba a téměř vytlačí krajkářské umění. K úplnému úpadku v Krušnohoří a na Šumavě dochází po druhé světové válce s odsunem německého obyvatelstva. Jediné místo, kde zůstává krajka živá, je oblast Orlických hor. V současné době dochází k obnově tradice krajkářství v oblastech, ve kterých řemeslo upadlo téměř v zapomenutí, např. Chomutov, Karlovy Vary, České Budějovice i jinde.

Paličkovaný kabátek s čepičkou
Zapůjčeno paní Alenou Obdržálkovou z Brna, rodinná křestní souprava
pro novorozence, předpokládaný vznik kolem roku 1920.

Horní okraj paličkovaného křestního kabátku

Dámské rukavičky s paličkovanou krajkou
Zapůjčeno paní Alenou Obdržálkovou z Brna.

Vsadka ze šité krajky
Darováno paní Věrou Čepičkovou z Jihlavy.

Krajkářství pod Orlickými horami

Možná si stejně jako já kladete otázku, proč právě v této oblasti se krajkářství zachovalo bez přetržky a stalo se navzdory nepřízní válečných útrap a politických změn živou tradicí po dnešek. Vysvětlení může být několik, ale náhody do sebe zapadají jako mozaika a tvoří celistvý obraz.

V roce 1627 po bitvě na Bílé hoře (1620), která pak výrazně poznamenala naše budoucí neveselé dějiny, dostává manžel hraběnky **Magdaleny Grambové**, narozené v Meldeku v Belgii, vamberecké panství jako válečnou kořist. O Magdaleně se také mluví jako o zakladatelce paličkování v tomto regionu, ona však sem přináší techniku jemných belgických krajek a zasvěcuje do ní místní krajkářky, které už paličkování ovládaly. První písemná zmínka se datuje k roku 1642 (šlechtična se po smrti svého manžela stává majitelkou panství). Ve své době Magdalena nebyla mezi lidem nikterak oblíbená, neboť na poddaný lid strádající poválečnou bídou uvalila krajkářství jako robotní povinnost. V povídkách se o ní mluví jako o „zlé“ Magdaleně. (Její mumifikované tělo bylo uloženo v kostele sv. Prokopa ve Vamberku. Pod hlavou místo polštáře měla podušku a oblečená byla do samých krajek.)

Orlické hory a jejich podhůří byly známou textilní oblastí od 14. století, pěstoval se tu kvalitní len a tkaly látky jak pro potřebu obyvatelstva, tak určené k prodeji. Dvěře si tu vždy podávala bída s nouzí a v každé chalupě si zpíval stav svou písničku „Na cukr, na kafe“. Přesto to byl již v 16. století vyhlášený kraj tkalců, soukeníků, barvířů. Zpočátku se tu vyráběly jen látky pro osobní potřebu výrobců a blízkého okolí. S vývojem se vytvořila skupina obchodníků, tzv. faktorů, kteří tkalce obcházeli, zboží vykupovali a prodávali nejen v Čechách, ale i v zahraničí (Rakousko, Maďarsko a jiné země). Na vývoj tohoto obchodování v 1. polovině 19. století měla bezesporu velký vliv výstavba železnice. Trať Praha–Choceň–Česká Třebová–Olomouc otevřela faktorům nové, a hlavně rychlé obchodní cesty a usnadnila i přísun nového materiálu – bavlny. Po 1. světové válce pěstování lnu téměř zaniká, trh si žádá bavlněné zboží.

Tato okolnost měla jistě vliv i na vývoj a udržení krajkářství v tomto regionu. V některých oblastech (okolí Dobrušky, Kostelce nad Orlicí, Vamberka) v 18. a 19. století bylo krajkářství zdrojem obživy mnoha rodin. Na výrobě krajek se podíleli všichni jejich členové včetně dětí i starých lidí. Děti paličkovaly úzké páskové krajky, a než ráno odešly do školy, musely paličkovat „přes hůru“ (jednou kolem herdule). Většinou

paličkovaly ženy, muži se uplatňovali při pomocných pracích, jako bylo vypichování vzorů na přešpán, ale nebylo výjimkou, že nad herdulí s paličkami seděl muž. Starší ženy, kterým už tak nesloužil zrak, paličkovaly krajky z hrubších vláken, u kterých nemusely používat háček.

V dnešní době je pro nás taková práce nepředstavitelná, když uvážíme, v jakých podmínkách se krajky rodily. Krajkářky, aby ušetřily na otopu a loučích, se scházely v jedné chalupě, kde uprostřed místnosti stál stojan s loučí a u něho velká skleněná koule naplněná vodou („lupa“), která vrhala paprsek („šajn“). Blíž světlu seděly starší krajkářky, mládež a děti měly místo vzadu. Při takových setkáních, „přástvách“, se vyprávěly pohádky, příběhy a novinky, které život přinášel.

V tomto kraji krajkářství zlidovělo asi více než jinde. Faktori tvrdě vyžadovali, aby práce byla pevná, pečlivá, upaličkováná bez jediné chybičky, aby ji krajkářka „useděla“ („krajka se musí usedět, krajka se nedá uběhat“). Krajkářky si své vzory samy vymýšlely, předháněly se, která z nich bude mít ten nejlepší, a každá si svůj vzor pečlivě chránila. Krajky měly své názvy podle toho, kdo je dělal nebo vykupoval, kde se nejvíce prodávaly, kolik stály („grošová“), ale i podle toho, co představovaly („jetelíčková“, „jahůdková“), k jakým účelům byly určeny („dětátková“, „smrtová“) atd.

Navrhování a vymýšlení vzorů na paličkování je náročné. Navrhovat může ten, kdo dobře zná řemeslo, má představivost, výtvarné cítění a notnou dávku technického myšlení. Tento dar zdejšími šikovnými lidmi nikdy nechyběl. Důkazem toho je, že naše nejvýznamnější zakladatelky českého moderního umění v oboru ručně paličkováných krajek jsou rodačky ze zdejšího kraje, paní **Emilie Paličková**, **Marie Serbousková-Sedláčková** (obě získaly v roce 1925 významná ocenění na výstavě dekorativního umění v Paříži), **Božena Rothmayerová**. Jsou to ženy, které českou krajkou pozvedly na umění a proslavily ve světě.

Na zachování krajkářství po 1. světové válce měla zásluhu krajkářská škola a po 2. světové válce založení družstva **Vamberecká krajka Vamberk** (r. 1946), které sdružovalo a zaměstnávalo domácí dělnice-krajkářky a hledalo nové směry výroby a uplatnění krajek v současné době. S družstvem jsou spjata tak významná jména slavných výtvarnic, jako jsou paní **Eva Fialová**, **Bohumila Gruškovská**, **Milča Eremiášová**, **Marie Vaňková** aj. Jejich díla sklízela v dobách reálného socialismu úspěchy v celém světě. (EXPO Brusel 1958, EXPO Montreal 1967, New York, Helsinky, Řím...).

Stále funkční ručně šitá herdule z ručně utkaného plátna s vambereckými paličkami z konce 19. století

Historické krajky ze soukromé sbírky po paní Anně Fričové, která za první republiky vlastnila sklárny a lázeňský dům v Poděbradech a svými zakázkami podporovala krajkářky. Krajky darovala paní Eliška Dařílková z Lanškrouna.

Historie českého krajkářského školství

České krajkářské školství si zaslouží právem samostatnou kapitolu, opomenou-li výuku krajek Barborou Uthmannovou na Krušnohorskou a Magdalenou Grambovou na Vamberecku. Rozvoj krajkářství byl vždy podporován panovníky a výroba chráněna cly (od roku **1751, kdy bylo prohlášeno za svobodnou živnost**). První doklad o existenci krajkářského školství je z roku **1767**, kdy **císařovna Marie Terezie zakládá v Praze krajkářskou školu** s učitelkou povolovanou z Nizozemí pro výuku paličkování bruselského typu krajek. V roce **1806** zřizuje císař František I. **Krajkářskou manufakturu ve Vídni**, kde byla vyškolená děvčata z okolí Lokte a Žatce. V té době vzniká 14 krajkářských škol v oblasti Krušných hor (Jáchymov, Kraslice, Měděnec...).

V průběhu 19. a počátkem 20. století jsou zakládány péčí státu, ale i nadšenými jednotlivci na našem území spolky a sdružení zájímaví se o domácí řemesla a podporující jejich rozvoj. Důležitým impulsem se stala v roce 1895 **Národopisná výstava československá**, která tuto vlnu ještě posílila.

V roce **1889** vzniká **první odborná krajkářská škola ve Vamberku**. Důvodem bylo jednak zachování dovedností výroby vláčkových krajek, ale hlavně výuka nových krajkářských technik a kreslení vzorů. První učitelkou byla jmenována slečna **Aloisie Kubiasová**, která působila na škole 30 let a vychovala dvě generace výborných krajkářek.

O deset let později, v roce **1899**, z iniciativy příznivců vzniká **krajkářská škola v Sedlici u Blatné** zásluhou majitelky statku **Vlasty Stránecké**. Stejně tak vznikaly **vyšivací kurzy při průmyslovém muzeu v Chrudimi** v roce **1902**. To vše od roku 1879 zastřešoval centrální vídeňský ústav (*K. K. Zentral-Spitzenkurz*, od roku 1912 *K. K. Anstalt für Frauen – Hausindustrie*), který systematicky rozšiřuje síť učilišť.

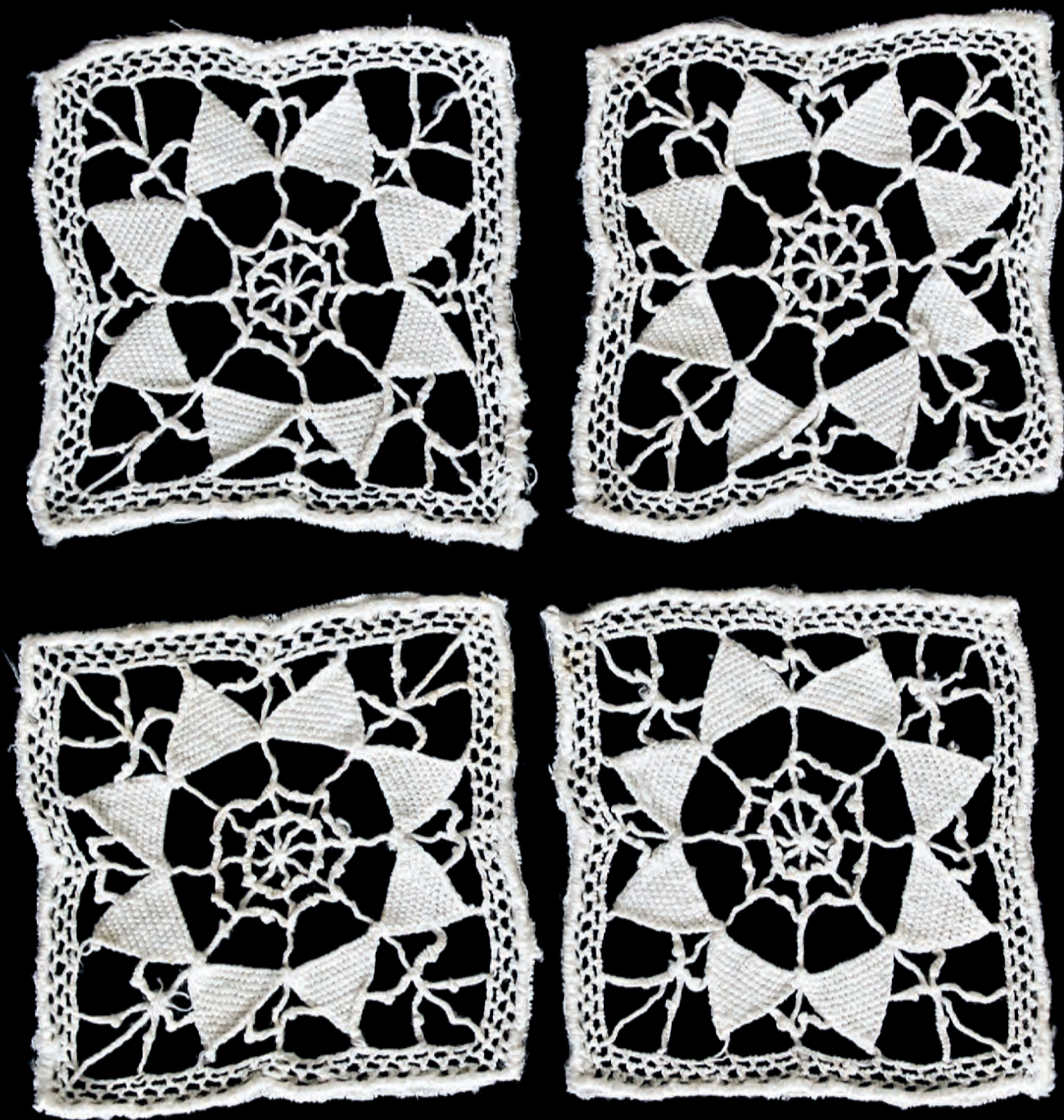
Po první světové válce je v novém Československu v roce **1919** zřízen **Státní ústav školský pro domácí průmysl** se sídlem v **Praze** (navazuje na vídeňskou školu), který převzal 26 krajkářských škol (včetně školy ve Vamberku) s 2 181 žákyní a 3 vyšivačské školy s 90 žákyněmi. Ústav pod svůj patronát přebírá i jiná řemesla, jako bylo košíkářství či hračkářství, a další odborné školy.

V novém světě a nové době plné dynamiky se tradiční pohled na krajkou mění. Ústav pro sebe získal vůdčí osobnost českého krajkářství **Emilii Paličkovou**. Pouhých pět let stačilo této ženě k tomu, aby přivedla nové krajkářské umění k triumfu na **Mezinárodní výstavě dekorativního a průmyslového umění v Paříži** v roce **1925** (monumentální šitá krajka „Sluníčko“).

V roce 1946 je profesorka Emilie Paličková odvolána na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou. Během sedmnácti let nenápadné činnosti vychovala profesorka Paličková ve svém ateliéru novou generaci výtvarnic, které se prosadily v domácím i světovém prostředí. Profesorka Paličková měla vzácný dar pedagoga. Neovlivňovala své žákyně vlastní tvorbou, ale dokázala v každém podporovat individuální umělecké cítění. Z jejího ateliéru vycházejí takové výtvarnice, jako jsou **Eva Fialová, Vlasta Šolcová, Marie Vaňková, Milča Eremišová** a další.

Školský ústav umělecké výroby měl od roku 1946 výhradně poslání pedagogické. Vychoval žákyně jak zájmových kurzů v síti škol po republice, tak střední odborné školy v Praze na vysoké profesionální úrovni, která neměla ve světě obdoby. Krizový rok přichází ve 120. výročí jeho vzniku. V roce 1999 je pouhým škrtem pera Školský ústav umělecké výroby (už jen pobočky) úplně zrušen. V Praze byla škola přejmenována na **Vyšší odbornou školu textilních řemesel a Střední uměleckou školu textilních řemesel** a učitelky poboček přecházejí pod domy dětí a mládeže v regionech. Na mnoha místech kurzy zanikají úplně a osud ojedinělé školy s vypracovaným systémem vzdělávání je odkázán na její absolventy, kteří nesou toto poslání do budoucnosti.

Vsadky z šité krajky (retičela)
Darováno paní Věrou Čepičkovou z Jihlavy.

Čepec
Darováno paní Věrou Čepičkovou z Jihlavy.

Límec a jeho detail

Pomůcky na paličkování

Nitě

Pro paličkování je tradičním materiálem dvojmo skaný len, jsou však použitelné veškeré přírodní materiály, hlavně len a bavlna. Pro úplné začátečníky doporučuji pořídit si perlovky na vyšívání. Ve specializovaných prodejnách a na krajkářských trzích jsou k dostání přímo lněné a bavlněné nitě ve velké škále barev určené na paličkování. Vhodné jsou i vyšívací příze mouline, které se dají dělit a mají velkou barevnou škálu, nebo i bavlněné šicí nitě, které se hodí na jemné vláčkové krajky. K docílení nevšedních efektů lze použít různých zajímavých přízí určených k pletení, lacetek, provázků atd. Dále se dají používat různé naše metalické nitě, které jsou k dostání (např. Zlatka, Perla, Rexana, Metalux, Titolo, Titano...), jsou však vhodné pro pokročilé krajkářky, hůře se s nimi pracuje a vyžadují jistou dávku zkušenosti.

Špendlíky

Jsou velmi důležité, protože na jejich kvalitě je závislý celkový vzhled krajky. Jsou-li špendlíky staré, budou práci špinit, hrubé zase zanechávají velké díry. Vyberte ocelové špendlíky tenké a dlouhé. K obyčejným špendlíkům „bez hlavičky“ (na práci) si poříďte i jednu krabičku špendlíků se skleněnou hlavičkou (pomocné) a několik velkých čalounických špendlíků (na přidržování paliček).

Paličky

Paličky rozlišujeme dvoje, s pláštíkem a bez pláštíku. Obojích je mnoho druhů a tvarů, záleží na tom, z jaké oblasti pocházejí. Já preferuji paličky s pláštíkem (sukýnkou, košílkou), které mají výhodu v tom, že nitka na ně navinutá je schovaná. Tím se při práci méně špiní. Na takové paličky se vejde více materiálu a lépe se drží. Nejlepší paličky jsou vyrobené z ovocného dřeva bez jakýchkoliv jiných úprav. Během dlouhodobého používání se opracují a vyhladí do lesku. Proto nej kvalitnější a mezi krajkářkami nejoblíbenější jsou paličky staré, švestkové. Na úplné začátky postačí 10–20 párů, ale pokud se chcete paličkováním více zabývat, určitě se vybavte nejméně 80 páry paliček, nejlépe jednoho druhu a od jednoho výrobce. Při nákupu si dejte pozor na to, aby paličky byly dohledka jemně obroušené a nezachytávaly nitě. Pláštík musí mít tenkou stěnu, aby se pod něj vešly nitě, hlavička paličky nesmí být příliš malá ani příliš velká. Z malých hlaviček utíká nitka a velké hlavičky překáží při práci.

Stojánek na herduli

Stojánků je několik druhů, od malých skládacích na stůl až po velké rozkládací, stabilní, dřevěné i kovové. Dobrým stojánkem může být i oválný košíček, do kterého budete mít herdulku na míru vyrobenou, a je to pěkná dekorace do vašeho bytu. Jako provizorní stojánek nám může posloužit pevná krabice od bot nebo plastová krabička na potraviny a marný není ani pekáček.

Herdule

Baba, válec, poduška a mnoho jiných názvů má herdule, na které se rodí krajka. Od malých cestovních až po ty velké ateliérové, na kterých vznikají monumentální díla. Optimální rozměr herdulky je: délka 40 cm a průměr 20 cm. Jako vycpávku doporučuji jemné seno, piliny nebo jemné hobliny zbavené větších kousků dřeva. Herdule musí být co nejvíce vycpaná, nesmí se do ní bořit prst. Vždy však mějte vycpávku velmi dobře vysušenou, abyste zabránili pozdějšímu rezavění špendlíků. Po čase je nutné herduli docpat. Na herdulku si ušijte povlak z jednobarevného plátna, který můžete podle potřeby vyprat a vyměnit za čistý.

Nůžky

Při výběru nůžek na paličkování nelitujte peněz a kupte si kvalitní nůžky na vyšívání, které jsou malé a velmi ostré. Ty si pak chraňte jako oko v hlavě a nikomu je nepůjčujte na jiné činnosti, než ke kterým jsou určeny. Na kvalitních nůžkách závisí polovina vašeho úspěchu! Při zakončování je nutné, abyste čistě ustříhli nit těsně u krajky. Na stříhání papíru a lepicí pásky mějte jiné nůžky, na kterých tolik nezáleží.

Háčky

Během paličkování je potřeba mít po ruce háček, který je používán velmi často, byť s malou oblibou. Spojují se jím části vzoru na herduli, páry při začínání i zakončování. Každá krajkářka má háčků několik a jejich sílu volí podle použitého materiálu. Číslování háčků je různé podle výrobce. Doporučuji vám pořídit si japonský háček zn. Tulip č. 18 / 0,7 mm (čím vyšší číslo, tím slabší háček). Při koupi si nechte ukázat více háčků a vyberte si ten, který bude mít nejdelší zobáček (s mělkým zobáčkem se těžko protahují nitě). Podle své zkušenosti nedám dopustit na jemné háčky našich babiček, takové mít je hotový poklad.

Korálky

V paličkování můžeme používat jakékoliv: dřevěné, skleněné. Hodí se do broží, vánočních ozdob, náhrdelníků. Není potřeba mít je v nějaké nadbytečné zásobě, lepší je dokoupit si je, když už budete mít představu o jejich použití. Snad jen, když budete dělat krajkářské nákupy, dívejte se po zlatých, stříbrných a průhledných korálcích, které se hodí nejčastěji. Já preferuji české skleněné korálky nebo různé kameny a polodrahokamy, krajka si zaslouží kvalitu. Pozor však na korálky umělohmotné, stejně tak jako na špendlíky s umělohmotnou hlavičkou, které se můžou rozpustit tužidlem nebo rozpálenou žehličkou.

Drátky, gypy

Drátek nebo gypa může být dobrý pomocník při paličkování prostorové krajky. Výhodou je, že se slabým drátkem můžete skoro stejně dobře pracovat jako s přízí, navinout si ho na pár ať už normálních paliček, nebo paliček k tomu určených. Gypa je drátek omotaný nitkou, používá se při aranžování květin. Drátky i gypy o nejrůznějších barvách a tloušťkách koupíte ve výtvarných potřebách.

Šátek na herduli

Pokud budete s herdulí cestovat, ať už do kurzu, nebo třeba na chatu, je nutné mít velký šátek, do kterého budete herduli balit a přenášet jako uzlíček. I když s ní cestovat nehodláte, tak je třeba mít ji přikrytou v době, kdy nepracujete. Šátek, kterým se rozhodnete herduli zakrývat, si dobře vyperte a přesvědčte se, jestli nepouští barvu. Může se stát, že vám po cestě váleček zmokne a šátek zbarví práci.

Tvrdý papír a lepicí páska

Od chvíle, kdy jste se rozhodli, že budete paličkovat, můžete sbírat krabičky od bonboniér, obaly od čajů a jiných výrobků, které jsou baleny do tvrdšího papíru. Musí jít do něho pohodlně zapíchnout špendlík. Pokud vaše sbírky nejsou dostatečné, poslouží na podložení podvinku (nákrese) kreslicí čtvrtka. Lepicí páska je k dostání v každém papírnictví v různých šířkách i barvách.

Místo lepicí pásky lze použít různých samolepicích fólií nebo i pečicí papír; je matný a některé krajkářky ho mají raději, protože neodráží světlo.

Tužidlo

Způsoby tužení jsou různé, každá krajkářka upřednostňuje něco jiného a také každá krajka vyžaduje něco jiného. Tužit můžete přírodními i syntetickými škroby, naředěnými disperzními lepidly, lakem na vlasy, krajkářským tužidlem.

Desky na vzorníky

Pokud budete paličkovat vzorníky, je pěkné zapaspartovat je do tvrdého, tmavého papíru. Tak je budete mít vždy po ruce. Na formát A4 se vejde pod sebe 5 vzorníčků. Arch si ještě můžete vložit do euroobalu a zakládat do desek.

Rámečky

Na trhu je velké množství kompletních rámečků na fotografie a vy si můžete vybrat rozměr, barvu, velikost. Pozor však, někdy může špatně zvolený rámeček krajkou „utopit“. Dobře se používají euroklipy, které jsou bez orámování a krajka v nich vždy vynikne. Nic ji neruší a adjustace je rychlá a nenáročná.

Podklad pod krajky

Záleží na vás, pro jaký materiál se rozhodnete. Lze použít knihařské plátno, samet, ruční papír, tapetu atd. Za nevhodnější podklad považuji velurový papír nebo tapetu imitující samet. Nejčastěji je k dostání v hypermarketech v oddělení tapet nebo ve specializovaných prodejnách pro výtvarníky.

Ostatní nezbytné pomůcky

Lampička na svícení, tvrdý štětec na tužení, plátno na napařování, žehlička, fén na vysoušení tužidla, kufřík na paličky a krajkářské pomůcky, jehly, šicí hedvábní, lupa.

